

Miejsce
na naklejkę

MATERIAŁ ĆWICZENIOWY
Z WIEDZY
O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM ROZSZERZONY

STYCZEŃ 2010

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz zawiera 16 stron (zadania 1 – 18). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego..
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **50 punktów**

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

CZĘŚĆ I (20 punktów)

W zadaniach 1-2 podkreśl jedną prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Środkiem karnym nie jest

- A. grzywna.
- B. nawiązka.
- C. przepadek.
- D. świadczenie pieniężne.

Zadanie 2. (1 pkt)

Wynik referendum ogólnokrajowego jest wiążący, jeżeli weźmie w nim udział co najmniej

- A. ponad 20% uprawnionych do głosowania.
- B. ponad 1/3 uprawnionych do głosowania.
- C. ponad 50% uprawnionych do głosowania.
- D. ponad 2/3 uprawnionych do głosowania.

Zadanie 3. (2 pkt)

a) Podaj polskie znaczenia podanych zasad prawa.

Ignorantia iuris nocet – .....

Lex retro non agit – .....

b) Wyjaśnij znaczenie jednej z powyższych zasad.

.....
.....

Zadanie 4. (2 pkt)

Podaj nazwisko i funkcję sprawowaną przez osobę przedstawioną na ilustracji.

Nazwisko: .....

Funkcja: .....

Źródło: www.jonaliberal.wordpress.com

Zadanie 5. (1 pkt)

Przyporządkuj po dwie podane cechy do odpowiedniej kategorii państw, wpisując do tabeli cyfry 1 – 8.

1. Zasada wadzostwa i kult jednostki.
2. Przypisanie autorytetu instytucjom władzy.
3. Scentralizowane zarządzanie gospodarką.
4. Zdecentralizowana władza publiczna.
5. Polityka imperialistyczna i ekspansjonistyczna.
6. Społeczny, gospodarczy i polityczny pluralizm.
7. Dyktatura wojskowa lub policyjno-wojskowa.
8. „Rządy prawa”.

Państwo demokratyczne	Państwo autorytarne	Państwo totalitarne

Zadanie 6. (1 pkt)

Przyporządkuj do formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym odpowiednie przykłady organizacji działających w Polsce, wpisując cyfry 1 – 5.

Forma uczestnictwa	Przykłady organizacji
A. Stowarzyszenie	1. Związek Nauczycielstwa Polskiego
B. Fundacja	2. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy
C. Związek zawodowy	3. Narodowy Bank Polski
D. Partia polityczna	4. Polski Czerwony Krzyż
	5. Polskie Stronictwo Ludowe

A. .... B. .... C. .... D. ....

Zadanie 7. (2 pkt)

a) Podaj, do jakiego organu może odwołać się osoba uznana za winną orzeczeniem Trybunału Stanu.

.....

b) Uzasadnij swoją odpowiedź.

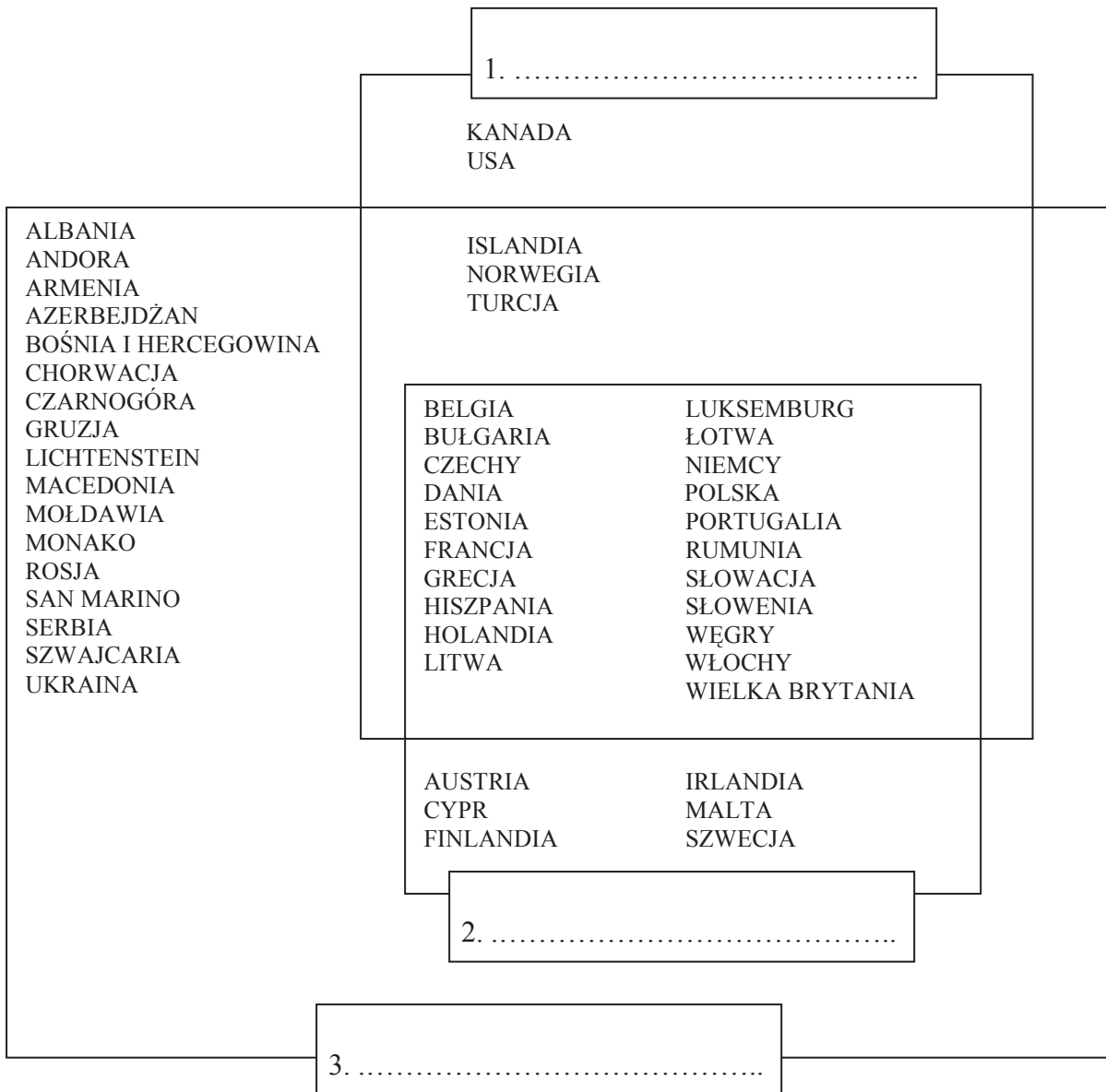
.....

.....

.....

Zadanie 8. (1 pkt)

Uzupełnij poniższy schemat, wpisując w odpowiednie miejsca nazwy organizacji międzynarodowych.

Zadanie 9. (1 pkt)

Podaj nazwę pojęcia zdefiniowanego w poniższym tekście.

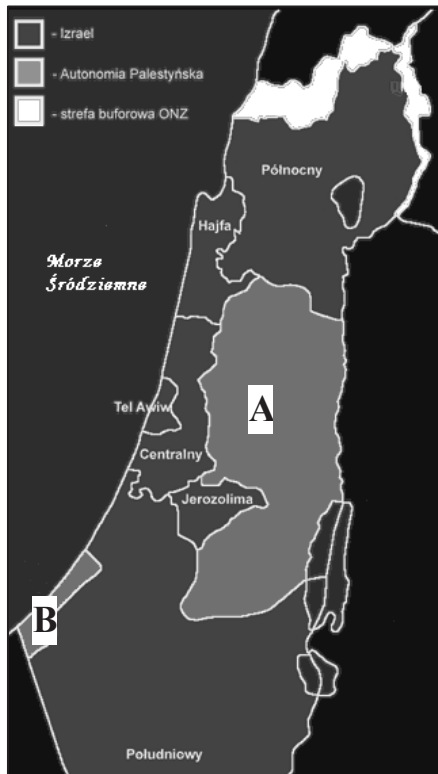
Wszelkie zbiorowości ludzi natomiast, które nie są związane więzią społeczną nie powinny być, zgodnie z terminologią przyjętą na gruncie socjologii, nazywane grupami społecznymi. (...) Najczęściej stosuje się po prostu terminu zbiorowość. Inne często wykorzystywane w takich wypadkach pojęcie to (...) – jest to zbiór ludzi wyodrębnionych ze względu na cechę ważną dla życia społecznego.

Na podstawie: Witold Modzelewski, Wprowadzenie do socjologii, Warszawa 1996.

Pojęcie: .....

Zadanie 10. (3 pkt)

Na podstawie mapy i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

a) Podaj nazwy terytoriów oznaczonych literami A i B, wchodzących w skład Autonomii Palestyńskiej.

Terytorium A: .....

Terytorium B: .....

b) Podaj nazwę ugrupowania politycznego, znanego ze swojej działalności terrorystycznej, które sprawuje władzę na obszarze oznaczonym literą B.

.....

c) Wyjaśnij cel istnienia stref buforowych ONZ.

.....

.....

.....

Na podstawie: www.izrael.badacz.pl

Zadanie 11. (1 pkt)

Na podstawie fragmentu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku i własnej wiedzy, wskaż zdanie fałszywe, wpisując przy nim znak „X”.

Art. 62.

- Obywatel polski ma prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.
- Prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

A.	Zapisy art. 62 Konstytucji dotyczą praw politycznych.	
B.	Zapis art. 62 ust.1 Konstytucji dotyczy także biernego prawa wyborczego.	
C.	Zapis art. 62 ust.2 Konstytucji dotyczy także biernego prawa wyborczego.	

Zadanie 12. (2 pkt)

Podaj dwa sposoby interpretacji stwierdzenia zamieszczonego na rysunku.

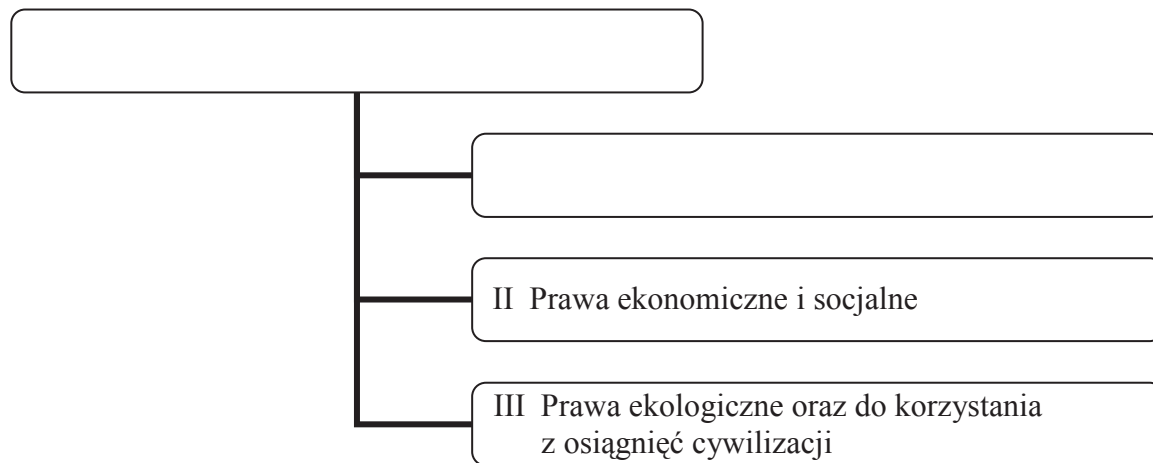

- 1) .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
- 2) .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....

Źródło: www.sawka.pl

Zadanie 13. (2 pkt)

a) Uzupełnij poniższy schemat

b) Podaj nazwę organizacji pozarządowej, która za działalność służącą ochronie praw człowieka otrzymała pokojową Nagrodę Nobla w 1977 roku.

.....

CZĘŚĆ II – Analiza materiałów źródłowych (10 punktów)**Zadanie 14. (3 pkt)****Na podstawie tekstu źródłowego i tabeli nr 1 wykonaj polecenia.**

Opinia publiczna zawsze musi dotyczyć jakiegoś problemu, którego rozwiązanie nie jest zwykle dla wszystkich jednoznaczne. Dzięki badaniom opinii publicznej nie uzyskujemy wiedzy na temat faktów, ale na temat sądu o nich. Musi to być zarazem problem, który jest istotny dla dużej liczby ludzi i stanowi przedmiot dyskusji publicznej. Tak więc istnieje wiele problemów, które nagle zaczynają budzić zainteresowanie opinii publicznej, aby następnie na powrót popaść w zapomnienie. (...)

W publicznej dyskusji wyłania się zazwyczaj jakieś stanowisko dominujące. Gdy opinie ludzi są całkowicie rozstrzelone, mówimy, że opinia publiczna na dany temat jeszcze się nie ukształtowała. Za głos opinii publicznej uważa się bowiem opinię znaczącej większości. Zdarza się jednak, że w toku dyskusji wyłonią się dwa lub trzy stanowiska, z których żadne nie zdobędzie poparcia wyraźnie większego niż pozostałe. Wówczas będziemy mówić, że opinia publiczna jest w danej kwestii podzielona.

Encyclopedia Britannica, cyt. za Edukacja prawna i obywatelska, Materiały pomocnicze dla uczniów szkół średnich, Część druga, Wybór i opracowanie T. Merta i A. Pacewicz, Warszawa 1998.

Tabela nr 1.

Czy popiera Pan(-i) udział polskich żołnierzy w operacji w Iraku, czy też nie?	2003 r.						2004 r.										
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Xi
	w procentach																
Popieram	36	34	40	37	28	33	42	35	36	29	22	28	23	26	25	23	24
Nie popieram	55	60	53	57	67	62	53	60	60	66	74	66	73	70	71	74	72
Trudno powiedzieć	8	6	7	6	5	5	5	6	4	5	4	5	4	5	4	3	4

Źródło: CBOS 2004 r.

a) Podaj argument za uznaniem informacji z tabeli za wyraz opinii publicznej.

.....

.....

b) Określ, czy opinia publiczna w przedmiotowej sprawie ukształtowała się. Odpowiedź uzasadnij, odwołując do danych z tabeli.

.....

.....

.....

.....

c) Wskaż datę badania, w którym opinię publiczną w przedmiotowej sprawie można uznać za najbardziej podzieloną.

.....

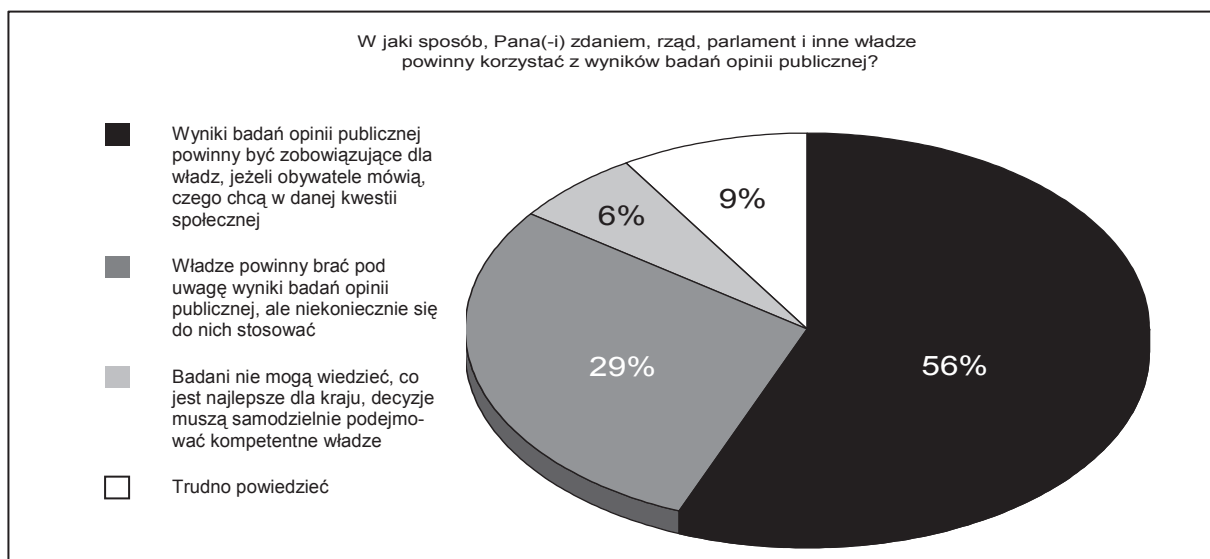
Zadanie 15. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i diagramu nr 1 wykonaj polecenia.

Badania opinii publicznej stały się jednym z ulubionych zajęć socjologów. Oczywiście wiele z tych badań służy ważnym celom i dzięki nim można się sporo dowiedzieć o stanie społeczeństwa. Jednak nieco inaczej jest z badaniami dotyczącymi spraw publicznych i politycznych. Można mieć uzasadnione wątpliwości, czy nieustanne publikowanie takich badań służy dobrze rozwojowi demokracji. Coraz częściej bowiem politycy (...) sprawdzają, jak ich działania są oceniane w badaniach i dostosowują swoje postępowanie do tego, czego rzekomo oczekuje społeczeństwo. „Rzekomo” – gdyż badania opinii publicznej są zawsze obciążone poważnym marginesem błędu i często dostarczają odpowiedzi na mało – w gruncie rzeczy – ważne pytania.

Marcin Król, Opinia publiczna i władza, Tygodnik Powszechny nr 29/2003.

Diagram 1.

Źródło: CBOS 2004 r.

a) Wykaż, że tekst zawiera sprzeczność, dotyczącą oceny wiarygodności badań.

.....

.....

.....

.....

b) Określ stopień zbieżności opinii ankietowanych wyrażonych w badaniach z faktycznymi działaniami polityków przedstawionymi w tekście.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (3 pkt)**Na podstawie tekstu źródłowego i tabeli nr 2 wykonaj polecenia.**

Liczne sondaże i wielkie badanie w dniu głosowania (exit-pool) stały się już stałym elementem przedwyborczej debaty w naszym kraju. Informują, stanowią swoiste lustro – czy zbiorową fotografię – budząc zarazem wielkie emocje. Padają pytania: Wierzyć im? Mówią prawdę czy kłamią? (...)

Kilka miesięcy temu rada CBOS – odnosząc się do krytyk dokładności sondaży (...) – wymieniła w swym oświadczeniu możliwe źródła takich niedokładności. Oprócz nieuchronnej niedokładności próby (...) są to odmowy odpowiedzi oraz podawanie ankietom odpowiedzi niezgodnych z prawdą. Jak czytamy w oświadczeniu rady CBOS „ważnym źródłem odmów stała się niechęć do ujawniania przez ludzi własnych poglądów politycznych, zwłaszcza w okresach przedwyborczych. (...)

Dodać trzeba – to kolejny wniosek członków rady CBOS – że „opinia publiczna ma również skłonność od ukrywania swych sympatii do polityków i ugrupowań mających opinie populistycznych”. Myślę, że ten fenomen dogodnie będzie nazwać „sondażowym błędem paralaksy”.

Tabela 2.

Wyniki oficjalne i sondaże exit-poll w wyborach parlamentarnych						
Partie polityczne	2001 r.			2005 r.		
	Wyniki oficjalne	OBOP	PBS	Wyniki oficjalne	OBOP i PBS	GfK Polonia
	w procentach					
SLD-UP	41,0	44,1	43,7	11,3	11,2	11,0
PO	12,7	12,5	13,0	24,1	24,7	26,5
Samoobrona RP	10,2	9,7	9,2	11,4	10,5	10,2
PiS	9,5	9,1	9,8	27,0	27,6	28,3
PSL	9,0	9,0	8,4	7,0	5,9	5,7
LPR	7,9	6,4	6,7	8,0	9,9	8,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wprost 24 oraz PKW.

a) Podaj dane z tabeli, będące przykładem „sondażowego błędu paralaksy”, o którym mowa w tekście.

.....

.....

.....

b) Oceń, z punktu widzenia demokracji, postępowanie osób, które podają ankietom odpowiedzi niezgodne z prawdą. Uzasadnij ocenę.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. (2 pkt)**Na podstawie tabeli nr 3 wykonaj polecenia.**

Tabela 3.

Czy zgadza się Pan(-i) z następującymi poglądami na temat badań opinii publicznej?	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
1) Powinno się brać udział w badaniach, bo jak inaczej powiedzieć, co się myśli.	88	6	6
2) Powinno się więcej informować o wynikach badań opinii publicznej.	82	8	10
3) Wyniki sondaży dają dobrą podstawę do oceny działalności polityków, instytucji państwowych, działań rządu.	81	9	10
4) Gdyby naprawdę wykorzystywano wyniki badań opinii publicznej, wszystkim w kraju żyłoby się lepiej.	73	12	15
5) Ludzie w prasie chętnie czytają o wynikach badań opinii publicznej.	68	13	19
6) Pytania w ankietach są często bezsensowne.	29	54	17
7) Sondaże są manipulowane, a ich wyniki nie oddają tego, co ludzie myślą naprawdę.	20	58	22
8) Badania opinii to sztuka dla sztuki, bez żadnych zastosowań.	17	56	27
9) Ludzie zwykle żałują, że zgodzili się wziąć udział w badaniach.	9	72	19

Źródło: CBOS 2004 r.

a) Podaj dane potwierdzające wprost opinie respondentów o rzetelności badań.

.....

.....

b) Rozstrzygnij, które z poniższych zdań zawierają wyłącznie fakty, a w których zawarte są także opinie. Do tabeli wpisz odpowiednio: *fakt lub opinia*.

	Zdania	<i>fakt lub opinia</i>
1.	Większość społeczeństwa jest zainteresowana wynikami badań.	
2.	Co piąty respondent uważa, że sondaże są manipulowane.	
3.	Na większość pytań badani udzielili jednoznacznej odpowiedzi.	

Lined area for writing answers, consisting of multiple horizontal dotted lines.

BRUDNOPIS